

Karabaş, R., ve Çamur, G. (2022). Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal girişimcilik bilgi düzeyleri. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 226-243.

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Başvuru Tarihi: 17/11/2022
Kabul Tarihi: 22/12/2022

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL GİRİŞİMCİLİK BİLGİ DÜZEYLERİ

Social Work Students' Perceptions on Social Entrepreneurship

Rıfat KARABAŞ *

Gülsüm ÇAMUR **

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, rfatarabasss@gmail.com, 0000-0001-8564-2464

** Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, gulsum.camur@omu.edu.tr, 0000-0001-5116-2462

ÖZ

Toplumdaki ihtiyaçlara ve sorunlara göre her zaman şekillenen ve sorunlara yeni çözümler oluşturarak büyümeye devam eden girişimcilik, her zaman yeni bir değer yaratıyor. Bu temelde toplumdaki sorunlara yenilikçi ve sürdürülebilir çözümlerde en önemli araçlardan birisi olarak sosyal girişimcilik karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hizmetin ilke, amaç ve hedefleri ile aynı yönde hareket eden sosyal girişimcilik modeli, sosyal hizmet uzmanlarının mesleklerinde etkin bir yere sahip olacaktır. Araştırma, Sosyal Hizmet eğitimi alan öğrencilerin sosyal girişimcilik algı düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda geliştirilen Anket Formu aracılığıyla görüşmeyi kabul eden 124 öğrenciden veri toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 26 istatistiksel programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin dağılım özelliklerini görmek amacıyla betimsel istatistiksel oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına katılımlarının düşük olduğu ancak sosyal sorunlara ilişkin farkındalık düzeylerinin ve bu sorunlara çözüm bulma isteklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal hizmet öğrencilerinin yerel düzeyden küresel düzeye kadar var olan pek çok sosyal sorunun farkında olup bu sorunların çözümü için bir şey yapmıyor olmaları dikkat çekici bir sonuçtur. Bununla beraber öğrencilerin büyük çoğunluğu sosyal sorunların çözümü için bir şeyler yapmak istemektedir. Bu noktada sosyal hizmet öğrencilerine yol gösterici olunması ve öğrencilerde sosyal girişimciliğe ilişkin farkındalık kazandırılması ve eğitim müfredatının bu anlamda gözden geçirilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet, sosyal girişimcilik, sosyal sorun, sosyal fayda

ABSTRACT

Entrepreneurship, which is always shaped by the needs and problems in society and continues to grow by creating new solutions to them, is always creating a new value. Social entrepreneurship is one of the most important tools in innovative and sustainable solutions to the problems in society. The social entrepreneurship model, which acts in the same direction as the policy, purpose and objectives of social service, will have an effective place in the social workers' profession. The research aims to measure the social entrepreneurship perception levels of, Department of Social Work student. Data were collected from 124 students using the Personal Information Form and Questionnaire developed by the researchers. The data obtained with the questionnaire forms were analyzed using the SPSS 26 statistical program. Descriptive statistics were created to see the distribution characteristics of the data. According to the finding obtained in the research, it was concluded that the participation of the students in non-governmental organizations was low, but their awareness level of social problems and their desire to find solutions to these problems were high. It is remarkable that social workers are aware of many social problems that exist on a global level from the ground and are not doing anything to solve these problems. However, the majority of students want to do something to solve social problems. At this point, it is important to be a guide to social services students and to raise awareness of social entrepreneurship in students and to review the curriculum in this sense.

Keywords: *Social work, social entrepreneurship, social problem, social benefit*

GİRİŞ

Yakın tarihlerde ortaya çıkmış olan sosyal girişimcilik kavramı birçok alanda kendisini göstermekte ve etkisini artırmaktadır. Toplumsal sorunlara yenilikçi ve sürdürülebilir fikirlerle çözüm üreten sosyal girişimler, ülkemizde de son dönemde hızla gelişmektedir. Girişimcilik, kavram olarak yeni olmasına rağmen uygulama örnekleri ile çok eski tarihlerden bu yana var olduğu anlaşılmaktadır. Toplumda oluşan sorunların çözülmesi amacıyla bireyler, kuruluşlar ve topluluklar çözümler üretmek için her dönem çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Sosyal girişimcilik disiplinlerarası bir alan olmasından kaynaklı çok farklı çerçevelerde değerlendirmeye alınarak popüler bir kavram olmaktadır. Birçok farklı alanda çalışmasından dolayı sosyal girişimciliğin tanımının da tam olarak yapılması mümkün olmamıştır. Ancak sosyal girişimciliğin misyonu üzerine ortak söylemlerle karşılaşabilmektedir.

Peredo ve McLean (2006) sosyal girişimciliği; birey veya toplulukların, net olarak toplumda refahın artmak, değer oluşturmak, imkanları görmek ve imkanlardan faydalanma başarısı göstermek, yenilikçi fikirleri ortaya koymak, riske girmek ve vazgeçmeden çalışmaya devam etmek gibi özellik ve beceri gösterdikleri bir uygulama alanı olarak ifade etmektedir. Hibbert vd. (2002) ise girişimcilik ekosisteminde oluşturulan yapı ile elde edilen karın toplumsal sorunlar çözülmesi için kullanılması şeklinde açıklamaktadır. Bu bağlamda sosyal girişimlerin toplumsal sorunun çözülebilmesi için sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir (Fowler, 2000). Sürdürülebilirliğin sağlanması temelinde ise ekonomik ve sosyal dinamiklerin dengeli olması, değişimi sağlayabilmeleri ve fırsatları takip ederek günümüze ayak uydurabilmelidir (Dees vd., 2004; Gray vd., 2003). Sosyal girişimler dışlanmış ve ayrımcılığa maruz kalmış dezavantajlı grupların sorunlarını takip etmeli, ihtiyaçlarını belirlemeleri ve bunlara yenilikçi fikirler ile çözüm bulabilmelidir. Sosyal girişimciler ise bu sorunların çözülmesi için topluma öncülük etmelidir (Sacin vd., 2010). İfade edilen özellikleri kendisinde bulunduran sosyal girişimciler; toplumun tekrar şekillenmesi için dünyaya faydalı çalışmalarla değişime katkı sunmaları ve buna öncülük yapmaları gerekmektedir. Bu zorlu görevi üstlenen bireyler toplumsal değerlerin oluşmasına etki etmektedir. Bu bağlamda sosyal girişimcilik için bahsedilen değerler ve fayda misyonu sosyal hizmet uzmanlarının makro sosyal hizmet uygulamaları ile uygunluk gösteren bir alan olarak bizlerin karşısına çıkmaktadır (Brueggemann, 2013). Sosyal hizmet uzmanları da sosyal girişimler gibi sosyal ve ekonomik adaletsizliklerin ortadan kaldırılması, dezavantajlı grupların güçlendirilmesi, sosyal katılımın artırılması ve toplumdaki sorunların çözülebilmesi için iyi ve etkili yaklaşımlar aramaktadır. Nandan vd. (2015) sürekli sorunların ve karmaşanın büyümesini temel alarak toplumda etkinin artırılması için yerelden ulusala kadar birçok çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarında girişimci faaliyetlere yer verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu noktada sürekli büyümekte ve değişmekte olan dünya düzeninde hükümetler ve sivil toplum kuruluşları sorunlara

cevap vermekte zorlanmaktadır. Bunun daha iyi yöntemlerle çözüme ulaştırılabilmesinde toplumun değişim ajanı olarak belirtilen ve mesleki becerileri ile sosyal girişimciliği birleştirebilecek olan sosyal hizmet uzmanları en iyi sosyal değişim yaratacak sosyal girişimciler olabilirler (Nandan ve Scott, 2013).

Sosyal hizmet mesleği içerisinde çok eski zamanlardan bu yana girişimciliğin temelleri bulunmaktadır. Hatta sosyal hizmet eğitimleri içerisinde de yerini almıştır. Özellikle 1890'lı yıllarda yaşanan ekonomik kriz sonrasında dünyada sosyal sorunların artışı hız kazanmıştır. Ortaya çıkan ekonomik kriz ile toplum içerisinde hayırseverlik ve gönüllülük kuruluşları ortaya çıkmaya başlamıştır. Dönem içerisinde oluşan hızlı sanayileşme ve göçle birlikte birçok sosyal sorun ortaya çıkmıştır (Uzunhasan ve Tek, 2021). Bu sorunların önlenmesi konusunda sosyal hizmet mesleğinin öncülerinden Jane Addams'ın kurduğu Hull House modeli dünyanın en önemli sosyal girişimcilik örneklerinden birisidir. Hull House ekonomik ve sosyal adaletin sağlanması için kurulmuş bir yapıdır. 1931 yılında Nobel Barış Ödülü alan Jane Addams sosyal hizmet uzmanları için sosyal girişimciliği somutlaştırmış bir figürdür (Nobelprize, 2022). Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları toplum içerisinde sorunlar var oldukça bunların çözülmesi için sosyal girişimciliği sürdürerek etkili çözümler ortaya koyacaktır (Savaya vd., 2008). Çünkü sosyal hizmet uzmanları toplum içerisinde var olan; yoksulluk, sosyal adaletsizlik, göç, ayrımcılık, ırkçılık gibi sorunların çözülmesi için yollar üretme ihtiyacı duyacaklardır (Berzin, 2012).

Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW) sosyal hizmet mesleğini özellikle dışlanmış, dezavantajlı grupların ve inşaların temel ihtiyaçlarının giderilmesinde destek olmak misyonuyla ifade etmiştir. Bu temelde sosyal hizmet bireysel ve sosyal refaha odaklanmaktadır. Sosyal hizmet toplumdaki sorunların ve bu sorunları ortaya çıkartanların bütünüyle ele almaya dikkat etmektedir. Bu açıklamaya bakıldığında sosyal hizmet uzmanlarının toplum içerisinde var olan sorunları çözmek için odaklanması ve sürdürülebilir bir çözüm oluşturulması gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca sosyal girişimciler için ifade edilen misyon ve motivasyon ile sosyal hizmet mesleği örtüşmektedir. Buradan hareketle makalede sosyal hizmet disiplini ve mesleği ile oldukça fazla ortak değere sahip olan sosyal girişimcilik kavramı üzerinde durulmakta; geleceğin sosyal hizmet uzmanı olacak olan sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal girişimcilik algıları ele alınmaktadır.

AMAÇ

Yapılan bu araştırmada; sosyal Hizmet eğitimi alan öğrencilerinin sosyal girişimcilik algı düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla nicel araştırma modeline dayalı ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bilindiği gibi ilişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken

arasındaki değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırma grubu 2021- 2022 Akademik yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde beş ve üzeri dönemde eğitim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 124 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırma verileri seçkisiz örnekleme yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile çalışmaya gönüllü olarak katılan 124 üniversite öğrencisinden toplanmıştır. Seçkisiz örnekleme yöntemleri, örneklemin evreni temsil etme gücünün yüksek olduğu bir yöntemdir. Bu yöntemde örnekleme birimlerinin örnekleme seçilme olasılıkları eşit ve bağımsızdır (Büyüköztürk vd., 2008).

Veri Toplama Araçları

Veriler araştırmacıların hazırlamış olduğu anket formu aracılığıyla toplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın amaçları doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan Anket formu yoluyla araştırmanın verileri Kasım 2021 tarihinde araştırmacılarca toplanmıştır.

Anket formu Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden etik kurul onayı alınarak kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS 26 istatistiksel program aracılığı ile çözümlenmiştir. Verilerin dağılım özelliklerini görmek amacıyla betimsel istatistiksel oluşturulmuştur.

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

	Sayı	%	
Cinsiyet	Kadın	90	72,6
	Erkek	33	26,6
	Cevapsız	1	0,8
	Toplam	124	100
Okuduğu Dönem	5. Dönem	60	48,4
	7. Dönem	63	50,8
	Cevapsız	1	0,8
	Toplam	124	100
Yaş Ortalaması	21		
En uzun yaşadığı yerleşim yeri	Köy	15	12,1
	İlçe	33	26,6
	İl	75	60,5
	Cevapsız	1	0,8
	Toplam	124	100
Ailenin Gelir Düzeyi	2500 TL ve daha az	13	10,5
	2500 TL – 4500 TL	52	41,9
	4500 TL – 7000 TL	38	30,6
	7000 TL ve üzeri	21	16,6
	Toplam	124	100
Annenin Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmiyor	2	1,6
	İlkokul Mezunu	62	50
	Ortaokul Mezunu	26	21
	Lise Mezunu	21	16,9
	Üniversite Mezunu	13	10,5
	Toplam	124	100
Babanın Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmiyor	1	0,8
	İlkokul Mezunu	37	29,8
	Ortaokul Mezunu	26	21
	Lise Mezunu	33	26,6
	Üniversite Mezunu	26	21
	Lisansüstü Mezunu	1	0,8
	Toplam	124	100

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır (%72,6). Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ortalaması 21 olup, en uzun süreli yaşadıkları yer ise yarıdan fazlasının il merkezi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aile gelir düzeylerinin %41,9'unun 2500 TL – 4500 TL arasında olduğu anlaşılmaktadır. Anne ve baba eğitim durumuna ayrı ayrı bakıldığında anne

eğitim durumunun %50 ile ilkökul mezunu olduğu, baba eğitim durumunda ise %29,8 ile yine ilkökul mezunu oranlarının en yüksek değerlere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Ailedeki Girişimcilik Deneyimi

	Sayı	%	
Girişimcilik Deneyimi Olan aile üyesinin varlığı	Evet	26	21
	Hayır	97	78,2
	Cevapsız	1	0,8
	Toplam	124	100
Girişimci Olan üye kim	Kardeşler	5	19,23%
	Anne	1	3,85%
	Baba	10	38,46%
	Akraba	2	7,69%
	Cevapsız	8	30,77%
	Toplam	26	100,00%
Girişimcilik Deneyiminin Sonucu	Olumlu	17	65,38%
	Olumsuz	5	19,23%
	Diğer	4	15,39%
	Toplam	26	100,00%

Öğrencilerin ailelerinin sadece %21'lik kısmının ailesinde girişimcilik deneyiminin olduğu ve bu kişinin de %38,46 oranı ile babalardan oluştuğu ve yapılan girişim deneyiminin %68'inin başarılı olduğunu anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Sivil Toplum Örgütlerine Katılıma İlişkin Deneyimleri

	Sayı	%	
Herhangi bir STK'ya üye misiniz?	Evet	27	21,8%
	Fikrim Yok	1	0,8%
	Hayır	96	77,4%
	Toplam	124	100%
Üye Olunan STK'nın Çalışma Alanı	Çocuk ve Gençlik Refahı	8	29,6%
	Engelli	5	18,5%
	Kadın	1	3,7%
	Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar	9	33,3%
	Tarım ve Kırsal Kalkınma	1	3,7%
	Sağlık	1	3,7%
	Cevapsız	2	7,4%
Toplam	27	100%	
STK'da Gönüllü Olarak Çalışıyor Musunuz?	Evet	18	14,5%
	Fikrim Yok	2	1,6%
	Hayır	104	83,9%
	Toplam	124	100%

Gönüllü Olunan STK'nın Alanı	Çocuk ve Gençlik Refahı	1	5,6%
	Engelli	3	16,7%
	Kadın	1	5,6%
	Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar	7	38,9%
	Tarım ve Kırsal Kalkınma	1	5,6%
	Sağlık	2	11,1%
	Cevapsız	3	16,7%
	Toplam	18	100,0%
Ailede STK üyesi var mı?	Evet	8	6,5%
	Fikrim Yok	9	7,3%
	Hayır	107	86,3%
	Toplam	124	100,0%
Yaşadığınız şehirde gönüllük faaliyetlerine katılıyor musunuz?	Evet	20	16,1%
	Fikrim Yok	6	4,8%
	Hayır	98	79,0%
	Toplam	124	100,0%
Gönüllü Olunan Alan	Çocuk ve Gençlik Refahı	3	15,0%
	Engelli	4	20,0%
	Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar	9	45,0%
	Cevapsız	4	20,0%
	Toplam	20	100,0%
Üniversitede Gönüllük Faaliyetlerine Katılıyor Musunuz?	Evet	10	8,1%
	Fikrim Yok	6	4,8%
	Hayır	108	87,1%
	Toplam	124	100,0%
Üniversitede Gönüllü Olunan Alan	Çocuk ve Gençlik Refahı	3	30,0%
	Engelli	4	40,0%
	Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar	2	20,0%
	Cevapsız	1	10,0%
	Toplam	10	100,0%
Ulusal veya Uluslararası gerçekleştirilen faaliyetlere katılım	Evet	7	5,6%
	Fikrim Yok	4	3,2%
	Hayır	113	91,1%
	Toplam	124	100,0%
Ulusal veya Uluslararası gerçekleştirilen faaliyetlerin alanları	Çocuk ve Gençlik Refahı	4	57,1%
	Engelli	1	14,3%
	Cevapsız	2	28,6%
	Toplam	7	100,0%

Tablo 3’de araştırmaya katılan sosyal hizmet öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına ve gönüllü faaliyetlerine katılımları ve bu katılımlarının hangi alanlarda olduklarına dair bilgiler verilmiştir. Tablo 3’de araştırmaya dahil olan öğrencilerin %21,8’i bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğu ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) çalışma alanlarının en yüksek grup %33,3 ile yoksulluk ve sosyal yardımlar alanda faaliyet gösteren kuruluşlar olduğu saptanmıştır. Bunu %29,6 ile çocuk ve gençlik refahı alanı ve %18,5 ile engellilik alanı izlemektedir.

Ayrıca öğrencilerin %14,5’inin STK’ya gönüllü üye olduğu ve üye olunan STK’ların da çalışma alanlarının %38,9 oranında yoksulluk ve sosyal yardım alanı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gönüllü olarak çalıştığı alanlar incelendiğinde bazı farklılıklar dikkat çekmektedir. Tablo 3’de öğrencilerin yaşadıkları şehirlerde en çok gönüllülük faaliyetlerine katıldıkları alan % 45 ile yoksulluk ve sosyal yardımlar iken; üniversitede en çok gönüllülük faaliyetlerine katıldıkları alan % 40 ile engellilik alanıdır. Ulusal ve uluslararası sahadaki sivil toplum kuruluşlarında gönüllülüğün en çok yoğunlaştığı alana bakıldığında ise hepsinden farklı olarak %57,1 ile çocuk ve gençlik refahı alanı görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyal Sorun Farkındalıklarına Dair Görüşleri

	Sayı	%	
Yaşadığın şehirdeki sosyal sorunları fark etme durumu	Evet	108	87,1%
	Fikrim Yok	9	7,3%
	Hayır	7	5,6%
	Toplam	124	100,0%
Üniversite okuduğun şehirdeki sosyal sorunları fark etme durumu	Evet	109	87,9%
	Fikrim Yok	9	7,3%
	Hayır	6	4,8%
	Toplam	124	100,0%
Dünyadaki sosyal sorunları fark etme durumu	Evet	114	91,9%
	Fikrim Yok	5	4,0%
	Hayır	5	4,0%
	Toplam	124	100,0%
Fark edilen en öncelikli sosyal sorun	Yoksulluk ve Ekonomik temelli sorunlar	50	43,86%
	Eşitsizlik ve adaletsizlik	12	10,53%
	Adalet	4	3,51%
	Çevreye dair sorunlar	2	1,75%
	Sosyal Yaşama dair sorunlar	9	7,89%
	Şiddet	10	8,77%
	Cevapsız	27	23,68%
	Toplam	114	100,0%

Sosyal sorunların çözülmesi için umutlu olma durumu	Evet	44	35,5%
	Fikrim Yok	32	25,8%
	Hayır	48	38,7%
	Toplam	124	100,0%
Sosyal sorunların çözülmesi için karamsar olma durumu	Evet	64	51,6%
	Fikrim Yok	26	21,0%
	Hayır	34	27,4%
	Toplam	124	100,0%
Sosyal sorunların çözülmesi için bir şeyler yapma durumu	Evet	44	35,5%
	Fikrim Yok	30	24,2%
	Hayır	50	40,3%
	Toplam	124	100,0%
Sosyal sorunların çözülmesi için bir şeyler yapmaya dair istek durumu	Evet	104	83,9%
	Fikrim Yok	14	11,3%
	Hayır	6	4,8%
	Toplam	124	100,0%

Tablo 4’de, araştırmaya katılan öğrencilerin, sosyal sorunların yaşadıkları yer ve bölgelerde ne düzeyde farkında oldukları ve bunlar için çalışma isteklerine dair veriler yer almaktadır. Tablo 4’e göre öğrencilerin sosyal sorunları fark etme düzeyleri yüksektir. Yaşadıkları şehirlerdeki sosyal sorunları fark edenler %87,1, üniversite okuduğu şehirdeki sorunları fark edenler %87,9 ile oranlar birbirine yakındır. Buna ek olarak öğrencilerin %91,9’u dünyadaki sosyal sorunların farkında olduğunu dile getirmiş olup %43,86’sı yoksulluk ve ekonomik kökenli sorunların öncelikli olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %35,5’inin sosyal sorunların çözülmesinde umutlu olduğu, %38,7’sinin ise hiç umudunun olmadığı görüşmüştür. Öğrencilerin sosyal sorunların çözümlenmesi hususunda karamsarlık durumları sorulduğunda yarıdan biraz fazlası (%52,6) karamsar olduğu ifade etmiş, bununla birlikte %83,9’u sosyal sorunların çözümlenmesi konusunda sorumluluk almanın gerekliliğine inandığını, ayrıca %35,5 oranında öğrenci de bu sosyal sorunların çözümlenmesinde aktif olarak rol aldığını ifade etmiştir.

Tablo 5. Sosyal Girişimciliğin Kavram Olarak Bilme Durumu

	Sayı	%	
Sosyal Girişimciliği Kavram Olarak Bilme Durumu	Evet	81	65,3%
	Hayır	22	17,7%
	Fikrim Yok	21	16,9%
	Toplam	124	100,0%

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %65,3’ü sosyal girişimcilik kavramını bildiğini; %17,7’si bu kavramı bilmediğini ve %16,9’u da bu kavrama ilişkin fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 6. Sosyal Hizmet Uzmanı Olunca Çalışmak İstedikleri Alan

	Sayı		%
Çalışmak İstedikleri Alan	Kararsız	5	4,5%
	Çocuk refahı	57	51,4%
	Yaşlı	3	2,7%
	Kadın refahı	12	10,8%
	Adli	8	7,2%
	Engellilik	3	2,7%
	Sağlık	16	14,4%
	Göç ve mültecilik	1	0,9%
	Aile refahı	5	4,5%
	STK	1	0,9%
	Toplam	111	100,0%

Tablo 6’da araştırmaya katılan sosyal hizmet öğrencilerinin, sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmak istedikleri alan hakkında ifadelerine yer verilmiştir. Tablo 6’ya göre öğrencilerin yarıdan biraz fazlasının(%51,4) ileride meslek yaşamında çocuk refahı alanında çalışmak istediği görülmektedir. Bunu %14,4 ile sağlık alanı, %10,8 ile kadın refahı alanı izlemektedir.

Tablo 7. Sosyal Hizmet Uzmanı Olunca Çalışmak İstedikleri Alanların Cinsiyete Göre Dağılımları

İlerde çalışmak istedikleri Alan	Cinsiyet			
	Erkek		Kadın	
	Sayı	%	Sayı	%
Kararsız	4	13,8%	1	1,2%
Çocuk	10	34,5%	47	57,3%
Yaşlı	2	6,9%	1	1,2%
Kadın	2	6,9%	10	12,2%
Adli	2	6,9%	6	7,3%
Engelli	1	3,4%	2	2,4%
Sağlık	7	24,1%	9	11,0%
Göç	0	0,0%	1	1,2%
Aile	1	3,4%	4	4,9%
STK	0	0,0%	1	1,2%
Toplam	29	100%	82	100%

Tablo 7’de araştırmaya katılan sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmak istedikleri alanların cinsiyete göre dağılımları verilmiştir. Tablo 7’ye göre; araştırmaya katılan kadın öğrencilerin %57,3’ü çocuk refahı alanında çalışmak isterken, bunu %12,2 ile kadın alanı takip

etmektedir. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin ise çalışmak istedikleri alan kadınlar da olduğu gibi en yüksek oranla (%34,5) çocuk refahı alanıdır. Bunu %24,1 ile sağlık alanı takip etmektedir.

TARTIŞMA

Yapılan araştırmaya göre örneklem içerisinde bulunan sosyal hizmet öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük oranı ve sosyal sorunlara dair farkındalıkları belirtilmiştir. Öğrencilerin %21,8'inin sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katıldığı verisine ulaşılmıştır. Balaban ve İnce'nin (2015) gençler üzerine yaptığı bir araştırmada sivil toplum kuruluşlarına katılımında düşük bir orana sahip oldukları ifade edilmektedir. Bunun nedeni olarak ise sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında bilinirliğin az olmasını işaret edilmektedir. Bizim araştırmamızda da, sosyal hizmet öğrencilerini sivil toplum kuruluşlarına katılım konusundaki oranın düşük olması dikkat çekmektedir.

Yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin %21,8'inin sivil toplum kuruluşlarında üye olduğu ve çalışmalarına katıldığı ifade edilmektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi kapsamında yaptığı çalışmanın sonuçları da bu sonuca yakın (%27) bir orandadır (Konda, 2014). Bunların aksine Sevim ve Altun (2017)'un araştırmasına göre sosyal hizmet öğrencilerinin sivil toplum örgütlerine katılımları %40,1 gibi oldukça yüksek düzeydedir.

Araştırmada öğrencilerin katılım sağladıkları sivil toplum kuruluşlarının %33,3 ile en yüksek oranda yoksulluk ve sosyal yardım alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları olduğu görülmektedir. Bunu takip eden %29,6 ile çocuk ve gençlik refahı alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıdır. Araştırmada farklı sonuçlara ulaşılarak dikkat çeken durumlardan birisi ise öğrencilerin buldukları yerlere göre gönüllülük faaliyetlerine katılım alanlarının değişiklik göstermesidir. Araştırmaya göre öğrencilerin üniversiteye gelmeden önce yaşadıkları şehirlerde yoksulluk ve sosyal yardımlar alanındaki STK'lara gönüllü olarak katılımları yüksek iken; üniversite okurken gönüllü olarak katılım sağladıkları STK'ların alanlarına bakıldığında en yüksek orana sahip olan engellilik alanıdır.

Araştırma kapsamında öğrencilerin sosyal sorunlara ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, Kazazoğlu (2020)'nin üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada öğrencilerin sosyal sorunlara dair farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere Türkiye'nin Dünya'nın ve yaşadığını şehrin ortak sorunu nedir diye sorulduğunda; katılımcıların %43,86 gibi büyük bir kısmı yoksulluk ve ekonomi kökenli sorunların öncelikli olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Baş (2017)'da çalışmasında gençlerin temel sorun alanlarında ekonomi temelli sorunları gördüğünü ifade etmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre bu sorunların çözülmesi için sosyal sorumluluk anlamında girişimde bulunular %35,5 oranındadır. Ancak araştırmaya katılan öğrencilerin %83,9 gibi büyük bir bölümü

sorunların çözülmesi için “bir şeyler yapmak” istediğini belirtmektedir. Buna ek olarak araştırmaya katılan öğrencilerin %38,7’si sorun çözülmesi konusunda umutsuzdur. Bu durum Gallup International(2021) 44 ülkede Küresel Mutluluk Endeksi Türkiye verileriyle neredeyse örtüşmektedir (%34).

Bu temelde öğrencilerin sosyal sorunların çözümünde en etkili yollardan birisi olan sosyal girişimcilik hakkında bilgi düzeylerini sorduğumuzda, %65,3 gibi yüksek bir oran karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde Ateş (2018) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada, katılan öğrencilerin sosyal girişimcilik özellikleri ve bilgi düzeylerini yüksek bulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin mezun olduktan sonra sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmak istedikleri alanlara dair elde edilen bilgilere göre; %51,4 gibi büyük bir kısmı çocuk refahı alanında çalışmak istemektedir. Benzer şekilde Sevim ve Altun (2017) sosyal hizmet okuyanlarla gerçekleştirdiği araştırmada öğrencilerin sosyal hizmet uzmanı olduktan sonra çalışmak istedikleri alan yüksek oranda çocuk alanı olarak belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal hizmet uzmanı olduktan sonra çalışmak istedikleri alanları cinsiyete göre ayırdığımızda yine kadınlarda %57,3, erkeklerde %34,5 gibi yüksek oranlarda çocuk alanında çalışmak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde hızla artmakta olan toplumsal sorunlar ile sosyal hizmet uzmanlarına ve sosyal girişimcilere ihtiyaç da her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle hükümetler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, işletmeler ve birçok farklı sektörün sorunlara çözüm bulabilmek için birlikte çalışarak etki oluşturmaları gerekmektedir (Yıldırım ve Tuncay, 2019). Bu temelde sosyal girişimcilik, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal sorunlara çözümler üretmesi ve yeni stratejiler oluşturması için önemlidir. Sosyal hizmet mesleğinin öncelikli amacı da sosyal girişimcilik gibi toplum yararına çalışmalar gerçekleştirmektir. Dünya’da sosyal hizmet uzmanı olarak sosyal girişim örnekleri incelediğinde, iki disiplinin bir araya getirilerek çok etkili sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir

Sosyal hizmet uzmanları, makro sosyal hizmet uygulaması ile birçok sorunu çözüme kavuşturabileceği gibi sosyal girişim disiplini ile bunu daha etkili hale getirebilmektedir. Bu temelde sosyal hizmet uzmanlarının sosyal girişimcilik hakkında bilgi sahibi olması ve bu disiplini iyi tanması gerekmektedir. Ülkemizde sosyal girişimler çalışmalarını sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla hayata geçirmektedir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının sosyal girişimciliği öğrenmesinde sivil toplum kuruluşları da etkili olmaktadır.

Öğrenciler ile yaptığımız araştırmadan elde ettiğimiz verilerde dikkat çeken durumlardan biri şuan buldukları yerlere göre gönüllü oldukları sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanlarının farklılık göstermesidir. Öğrenciler yaşadıkları şehirlerde en çok gönüllü olarak katılım sağladıkları sivil toplum kuruluşlarının alanı yoksulluk ve sosyal yardımlarken üniversite okudukları şehirlerde gönüllü olarak katıldıkları sivil toplum kuruluşlarının alanı çoğunlukla engellidir. Buradan yola çıkarak, öğrencilerin buldukları yerlerde sivil toplum kuruluşları ile olan çalışma alanları değişebilmektedir. Ulusal ve uluslararası çalışma gerçekleştiren sivil toplum kuruluşlarında gönüllülüklerinde ise bunlardan farklı olarak çocuk ve gençlik refahı alanında faaliyet gösteren kuruluşlara gönüllü olmaktadır. Buradan yorumla öğrencilerin katıldıkları sivil toplum çalışmalarında, yer ve sivil toplum kuruluşunun etki düzeyleri farklılık gösterebilmektedir.

Sosyal sorunlar üzerine farkındalıklarının ölçülmesi için sosyal hizmet öğrencileri ile yaptığımız araştırmanın sonucunda elde ettiğimiz verilere göre yaşadıkları yerlerde, üniversite okudukları şehirde ve dünyadaki sorunların farkında olmaları düzeyleri yüksektir. Bunların hepsinde ortak olarak gördükleri sorun olarak da yoksulluk ve ekonomiyi ifade etmektedirler. Dünya'nın en büyük sorunu haline gelen yoksulluk ve ekonomi bugün bizim gençlerimizin büyük bir çoğunluğunun da farkında olduğu sorunlardan birisidir. Bu sorunların çözülmesi konusunda sosyal hizmet öğrencilerinin sadece %35,5'lik bir kısmının umutlu olduğu verisi elde edilmiştir ve yine sorunların çözülmesi için bugün bir şeyler yapan öğrencilerin oranı da %35,5'dir. Araştırmada aynı değerde çıkan bu veri bugün sorunların çözülmesi için bir şeyler yapan öğrencilerin sosyal sorunların çözülmesi konusunda umutlu oldukları sonuca varmamıza fırsat vermektedir. Ayrıca sosyal hizmet öğrencilerinin %83,9'u sorunların çözülmesi için bir şeyler yapmak istediklerini ifade etmektedir. Buradan yorumla sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal sorunların çözülmesi için bugün bir şey yapmıyor olması ne yapacaklarını bilmediklerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmadan elde edilen verilere göre

- Sosyal hizmet öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına katılımı konusunda öğrencilerin farkındalık düzeylerinin artırılması sağlanmalıdır.
- Sosyal hizmet öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarındaki çalışma alanları sosyal hizmet mesleğiyle ortak hedeflere uygun olarak ayarlanmalı ve staj olanağı sağlanabilmelidir.
- Sosyal sorunların çözülmesi için farkındalıkları yüksek olan sosyal hizmet öğrencileri, danışman hocaları tarafından bu sorunların çözülmesi için katkı sunabilecekleri alanlarla yönlendirilmelidir.
- Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal girişimcilik disiplinini daha iyi anlaması sağlanarak, sosyal hizmet disiplini ile birleştirilmesi başarılı örneklerle anlatılmalıdır.

- Sosyal hizmet öğrencilerine sosyal sorunların çözülmesi için sürdürülebilir yeni modellerin oluşturulması amacıyla üniversitelerin bir yol gösterici ve kolaylaştırıcı olması gerekmektedir.
- Sosyal hizmet bölümü dersleri içerisine sosyal girişimcilik eklenmeli ve iyi örnekler ile anlatılmalıdır.

Sonuç olarak toplumun değişim ajanları olarak ifade edilen sosyal hizmet uzmanları sosyal girişimcilik sayesinde etki alanını genişletmeli ve farkındalık oluşturmalıdır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Bu çalışma Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nda 26.11.2021 tarihinde 2021-916 karar sayısı ile Etik Kurul Onayı almıştır.

ARAŞTIRMACININ KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Addams J. (1931). Jane Addams Biyografik. Erişim 01.01.2022, <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1931/addams/biographical/>
- Ateş, Y. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Balaban, A. Y., ve İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30(2), 149-169.
- BAŞ, H. (2017). Türkiye’de genç nüfus: Sorunlar ve politikalar. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (27), 255-288.
- Berzin, S. C. (2012). Where is social work in the social entrepreneurship movement?. Social Work, 57(2), 185-188.
- Büyükoztürk, S., Çakmak, E. K., Akgün, Ö., Karadeniz, S., ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Brueggemann, W. G. (2013). The practice of macro social work. Cengage Learning.
- Dacin, P. A., Dacin, M. T., ve Matear, M. (2010). Social entrepreneurship: Why we don't need a new theory and how we move forward from here. Academy of management perspectives, 24(3), 37-57.
- Dees, J. G., Emerson, J., ve Economy, P. (2004). Strategic tools for social entrepreneurs: Enhancing the performance of your enterprising nonprofit (Vol. 207). John Wiley ve Sons.
- Denizalp, H. (2009). Toplumsal dönüşüm için sosyal girişimcilik rehberi (2. Baskı). Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayını, Odak Ofset Matbaacılık.
- Austin, J. E., Gutiérrez, R., Ogliastri, E., ve Reficco, E. A. (2007). Capitalizing on convergence.
- Fowler, A. (2000). NGOs as a moment in history: beyond aid to social entrepreneurship or civic innovation?. Third world quarterly, 21(4), 637-654.
- Gallup International. (2021). Less Hope and Happiness in The World 2021. Yazar rehberi erişim adresi: <https://www.gallup-international.com/survey-results/survey-result/less-hope-and-happiness-in-the-world-2021> (Erişim tarihi: 15.04.2022)
- Germak, A. J., ve Singh, K. K. (2009). Social entrepreneurship: Changing the way social workers do business. Administration in Social Work, 34(1), 79-95.

- Gray, M., Healy, K., ve Crofts, P. (2003). Social enterprise: is it the business of social work?. *Australian social work*, 56(2), 141-154.
- GÜNDÜZ, A., ve ALTUN, F. (2021). Sınırlılıkları Açısından Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Hizmet. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 46-50.
- Hibbert, S. A., Hogg, G., ve Quinn, T. (2002). Consumer response to social entrepreneurship: The case of the Big Issue in Scotland. *International journal of nonprofit and voluntary sector marketing*, 7(3), 288-301.
- Karasar, N. (2011). Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara: Nobel Yay.
- Kayalar, M., ve Arslan, E.T. (2009). Ashoka'ya Üye Sosyal Girişimlerin Türkiye ve Dünyadaki Faaliyet alanlarının Karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 1(1), 56-76.
- Irmak Kazazoğlu, T. (2020). Üniversite öğrencilerinin çevre farkındalık düzeylerinin ve çevre sorunlarına yönelik davranışlarının incelenmesi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Konda (2014). Türkiye'de Gençlerin Katılımı Araştırması. Türkiye'de Gençlerin Katılımı Projesi. İstanbul Bilgi Üniversitesi. İstanbul.
- Kümbül Güler, Burcu. (2010). Sosyal Girişimcilik. Ankara: Efil Kitabevi.
- Leadbeater, C. (1997). The Rise of The Social Entrepreneur (No. 25). Demos.
- Nandan, M., ve Scott, P. A. (2013). Social entrepreneurship and social work: The need for a transdisciplinary educational model. *Administration in Social work*, 37(3), 257-271.
- Nandan, M., London, M., ve Bent-Goodley, T. (2015). Social workers as social change agents: Social innovation, social intrapreneurship, and social entrepreneurship. *Human Service Organizations: Management, Leadership ve Governance*, 39(1), 38-56.
- Nicholls, A. (Ed.). (2008). Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change. OUP Oxford.
- Özdevecioğlu, M., ve Cingöz, A. (2009). Sosyal girişimcilik ve sosyal girişimciler: Teorik çerçeve. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (32), 81-95.
- Peredo, A. M., ve McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: A critical review of the concept. *Journal of world business*, 41(1), 56-65.
- Savaya, R., Packer, P., Stange, D., ve Namir, O. (2008). Social entrepreneurship: Capacity building among workers in public human service agencies. *Administration in Social Work*, 32(4), 65-86.

- Sevim, K., ve Altun, F. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin geleceğe yönelik mesleki ve akademik beklentileri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-65.
- Shaw, E., ve Carter, S. (2007). Social entrepreneurship. *Journal of small business and enterprise development*.
- Short, J. C., Moss, T. W., ve Lumpkin, G. T. (2009). Research in social entrepreneurship: Past contributions and future opportunities. *Strategic entrepreneurship journal*, 3(2), 161-194.
- Uzunaslın, İ., ve Tek, S. (2021). Sosyal Girişimcilik Ve Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32 (3), 1195-1214.
- YILDIRIM, B., ve Tuncay, T. (2019). Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimciliğin Sosyal Hizmet Mesleğinin Geleceğindeki Rolü. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(1), 169-188.
- Weerawardena, J., ve Mort, G. S. (2006). Investigating social entrepreneurship: A multidimensional model. *Journal of World Business*, 41(1), 21-35.